

Egész világomnak – anyámnak és testvéreimnek,
a mennybe költözött barátnőmnek, Natasának –
minden nőnek.

* * *

Most, amikor befejeztem ezt a könyvet, a tálibok
elfoglalták Kabult. Húsz évvel a kiűzetésük után
ismét magukhoz ragadták a hatalmat. Rettegek
attól, ami a hazámra vár...

A DAVOSI KONCERT

A színpalak mögött, a lépcsőn ülök, s várom, hogy szólítsanak. Innen jól látom a két dobost, Nadzsibát és Sekibát az első sorban, a szitáros Gulalájt és Homát, és a mi afgán lantunk, a rubab megszólaltatóit: Rabját és Fazilát. Mindnyájan a hagyományos hímezett ruhát viselik. Mögöttük ül a két hegedűs, Mardzsán és Szamija, meg átható tekintetű barátnőm, Nazira, aki sovány térdei között szorongatja a csellóját. A többiek a különleges alkalmakra tartogatott fekete-arany ruhába öltöztek, meg vörös fejkendőbe, amely alól kikandikál a hajuk. Az én kendőm piros-fekete-zöld: Afganisztán nemzeti színei.

Pár perc múlva a nevemen fognak szólítani. A teremben megindul a pusmogás az államfők, kormánytisztviselők, a világ legnagyobb vállalatainak vezetői, közgazdászok, aktivisták, művészek, mindenféle nemes és nemtelen ügy képviselői között. Mind azért jöttek, hogy meghallgassanak bennünket: a fiatal afgán nők együttesét.

Itt vagyok hát. Hamarosan színpadra lépek, hogy szembenézzek egy olyan közönséggel, amelynek pár hónapja

még a létezéséről sem tudtam. Aztán megfordulok, kinyújtom a karomat, azt suttogom: „Egy, kettő, három!” Fölmelem a karmesteri pálcámat, a lányok pedig rázendítenek a kedvenc afgán népdalomra, a *Vatan Dzsanza* („Édes hazám”).

Én, Zarifa (a nevem perzsa jelentése: „elegáns”) tizennyolc éves vagyok. Egy olyan ország legelső női zenekarát dirigálok, melynek népe már negyven éve harcban áll, és ahová az ENSZ szerint a legkevésbé érdemes nőnek szülni. Nekem ez az ország a hazám.

Ma este én magam vagyok Afganisztán. Hevesen ver a szívem, száraz a torkom.

Sokféle érzés kavargó bennem. Olyan előadással akarunk kirukkolni, amely a legjobbat mutatja meg a hazánkból és belőlünk, még akkor is, ha az életünket kockára tesszük – de hiszen ezt tesszük azóta, hogy muzsikálni kezdtünk! Miután visszatérünk Kabulba, hárman kimaradnak a zenekarból, mert a családjuk férjhez adja őket. Én is kénytelen leszek ellenszegülni a családomnak, mert házasságra akarnak kényszeríteni, és kiszakítani abból, amiben most élek.

Ma este azonban még nem gondolok a hazatérésre. Arról fogalmam sincs, hogy ez a fellépés, ez az utazás hogyan fogja befolyásolni a döntéseimet, megváltoztatni az egész életemet. Micsoda utat tettem meg mindmáig, a 2017 januári estéig, eddig a szárnyaló zenélésig, amely végül elrepít a jövőbe!

Ma este én vagyok a brácsám vonója, és én vagyok a karmesteri pálcám is.

A holnap még várhat.

* * *

Doktor Szarmaszt nem tudta leplezni örömét, amikor bejelentette azon a nyáron: a női zenekarunk, a Zohra jövő januárban külföldi turnéra indul Svájcba és Németországba.

Akkor jószerével még azt sem tudtam, hol is van ez a két ország. Európában még sohasem jártam, csak azt tudtam: távoli föld, ahová számos honfitársam elmenekült. Az Egyesült Államok térképét jobban ismertem, hiszen egész életemben oda vágytam.

Az afgán Nemzeti Zeneiskola (ahová már három éve jártam) alapítója és igazgatója, doktor Szarmaszt örvendezve jelentette be: – Előbb Zürichben és Genfben lépünk fel, aztán meg Németországban: Weimarban és Berlinben. De a turné fénypontja, a legfontosabb előadás Davosban lesz, a Világgazdasági Fórumon! Azt viszont előre megmondom, hogy addig keményen kell dolgoznotok, mert még nem álltok készen rá.

Július volt, így szűk fél évünk maradt csupán a felkészülésre. Doktor Szarmasztot most is tisztelettel hallgattuk, mint mindig. Boldoggá tett bennünket a lehetőség, hogy Európába utazhatunk, még ha a „Davos” szó nem is jelentett nekünk semmit. Egy idegen város neve a sok közül.

Doktor Szarmaszt mióta megalapította Afganisztán egyetlen zeneiskoláját, már több külföldi turnéra elvitte a tanítványait, köztük a New York-i Carnegie Hallba is. De ez a mostani út különleges volt: a csakis lányokból verbuvált Zohra zenekar első ízben készült külföldi fellépésre. Ez az egyetlen ilyen összetételű együttes hazánkban, sőt talán az egész muszlim világban. Különlegességnek számít egy olyan országban, amelynek a normái még a tálibok nélkül is meglehetősen konzervatívnak számítanak, különösen ami

az asszonyok és lányok helyzetét illeti. Az itteni radikálisok a zenét mindig is az iszlám ellenségének, sőt bűnnek tekintették.

Mihelyt híre ment a turnénak, a kabuli újságírók és külföldi tudósítók megrohmozták a zeneiskolát, hogy megintérjüvoljanak bennünket, de Davos és a Fórum még mindig nem jelentett nekem semmit, csupán az újságírók rohama keltette fel az érdeklődésemet. Először a diáktársaimat kezdtem kérdezgetni: – Mit gondolsz Davosról? Mert én tulajdonképpen nem tudok róla semmit!

Elgondolkodtam: tényleg olyan nagy szám lenne ez az egész? Hiszen mi, a Zohra lányai már tartottunk előadást teljes díszben a kabuli elnöki palotában, és az elnökne asszony odavolt értünk.

Egy ebédszünetben belopóztam a számítógépes terembe, és utánaéztem a Világgazdasági Fórumnak. A monitoron megjelent Bill Gates, Michelle Obama, Shakira és sok más híresség. Megtudtam, hogy a világ mintegy háromezer vezető személyisége évente egyszer összesereglik a svájci Alpok e hófödte üdülőhelyére a politika, pénzügy, üzleti világ, tudomány és sport területéről, hogy megvitassák a világ dolgait és a legközelebbi fontos teendőket. Számomra egyetlen név volt a fontos: Michelle Obamáé. Maga Michelle is ott lesz!

Szaladtam is menten doktor Szarmaszthoz:

- Itt fogunk fellépni?
- Itt hát! – felelte mosolyogva.

No, ettől kezdve másra sem tudtam gondolni, csak Davosra. A többi lány nem értette a lelkesedésemet, de én ezzel nem törődtem. Szárnyakat kaptam. Meggyőződésem

lett, hogy találkozhatok Michelle Obamával. Beszélni fogok vele! Ez lett a mániám.

Tizenhárom éves koromban írtam be először Amerika first ladyjének a nevét a naplómba. Szépsége, bája, ékes-szólása, az eleganciája, ahogy megjelent a férje mellett, egyszerűen mindene nagyon tetszett nekem, és elvonta a figyelmemet a hétköznapi életemről. Mint minden kislánynak, nekem is szükségem volt példaképekre és tündérmesékre. Bakfiskoromban leginkább azt csodáltam Michelle-ben, hogy elkötelezettje volt a lányok oktatásának. Ittam a szavait, amikor iskolákról, nevelésről, tanulásról beszélt. Újra és újra meghallgattam a beszédeit, és hosszú passzusokat idéztem belőlük. Tudtam, mikor fogja fölemelni a kezét, mikor mutat rá ujjával a hallgatóságra, mikor fordítja el a fejét, hogy végigpásztazza a termet, mikor vonja össze a szemöldökét, mikor mosolyodik el. Ha volt a kezem ügyében okostelefon vagy számítógép – akár a bátyám házában, akár az iskolában –, megragadtam az alkalmat, hogy újraolvassam a beszédeit, és kipsztoztam a tőle vett idézeteket a Facebookra. Különösen azt az előadását szerettem, amikor elmondta, hogy ha középiskolásként nem a tanulással törődött volna, hanem azzal, hogy a fiúk mit gondolnak róla, akkor ma nem ő lenne az amerikai elnök felesége. Tudtam mindent a lányairól, Maliáról és Sasháról is, és persze irigyeltem őket. Nem azért, mert olyan kivételes életet élhetnek, hanem a szüleik szépségéért és erejéért. Ettől kezdve az a lehetőség, hogy egy ilyen példakép és egy ilyen előkelő közönség előtt szerepelhetek, erőt adott nekem, az egyszerű kabuli lánynak, hogy megbirkózzam a mindennapi élet nehézségeivel egészen a tél beálltáig.

Akkoriban annyira nem volt pénzem, hogy még a (4 amerikai centet érő) 10 afgánis buszjegyre sem telt a zeneiskoláig. Így aztán minden áldott reggel két órát gyalogoltam Kabul megrongálódott járdáin a nagy porban, kerülgettem az utóbbi időben megszorodott veszélyek, robbantások kivédésére emelt ideiglenes betonfalakat. Ezek az úgynevezett T-falak sokfelé eltorlaszolták a fontosabb utcákat, ami növelte az amúgy is kaotikus afgán közlekedés zsúfoltságát. Ráadásul néha még le is zárták az utakat a hivatalos konvojok kedvéért. Ezt a jó két órás gyalogutat minden áldott reggel megtettem a veszedelmes utcákon, szüntelenül egy öngyilkos merénylő felbukkanásától, egy autó felrobbanásától tartva. És persze el kellett viselnem útközben a férfiak gúnyos megjegyzéseit is.

Este mindez megisméltődött visszafelé. A cipőm annyira elvászott, hogy az öcsémét kellett hordanom, az pedig szörnyen feltörte a lábamat. De én rendületlenül caplattam tovább a hidegben, és azzal biztattam magam: „Ez most nem könnyű, Zarifa, de majd találkozol Michelle Obamával, előtte fogsz fellépni, és kedvező képet fogsz nyújtani a világnak Afganisztánról.”

A davosi utazás előtt az utolsó néhány decemberi hét volt a legnehezebb. Ám a hó, a fagy, az arcomba vágó szél és a kimerültség ellenére egyetlen tanórát, egyetlen próbát sem hagytam ki. Elviseltem mindent a nemes cél érdekében.

Két hónappal az indulás előtt doktor Szarmaszt az egész tanári testület nevében bejelentette, hogy engem és Negint választottak a Zohra két karmesterévé. Ezért mindenütt mi képviseljük a zenekart a nyilvánosság előtt. Én és Negin? Ez hihetetlen volt!

Az iskolában ismerkedtünk meg. Ő zongorista lett, én brácsás, de mindketten tanultunk vezénylést is. Azonnal összebarátkoztunk. Negin egy kicsit idősebb volt nálam, és sokkal karcsúbb, az arcbőre pedig világosabb, amit irigyletem tőle, hiszen én igazi hazara vagyok a barna bőrémmel és kiugró pofacsontommal. A turnén tehát mi leszünk a Zohra és Afganisztán arcai.

Egy hozzám hasonló lány számára – mert bizony, szerencsétlenségemre, lánynak születtem, aki ráadásul sohasem látta az apját, és a tanulatlan anyja nevelte; aki csak teher volt a tragédiáktól sújtott családjá nyakán, és akit örökös házimunkára és korai házasságra szántak – a davosi fellépés lehetősége valóságos csodának tűnt. Váratlan alkalom volt nemcsak arra, hogy világot lássak, hanem hogy kimeneküljek az itthoni pokolból, ahol egyre több merénylet keserítette meg az életünket. 2015 óta mindenki, akinek volt rá pénze, Európába próbált menekülni a tálibok és az országban dúló erőszak elől.

Gyorsan hozzáteszem, hogy sem a turné előtt, sem alatta nem foglalkoztam még a menekülés gondolatával. Egyetlen, pontosabban két céllal mentem Davosba: egyrészt, hogy találkozzam Michelle Obamával, másrészt, hogy a muzsikám segítségével a lehető legkedvezőbb képet mutassam a hazámról. Már ez a cél is kárpótlást nyújtott az itthoni élet megpróbáltatásaiért.

Az őszi folyamán megállás nélkül próbáltunk, ám a tanáraink semmivel sem voltak elégedettek. Igen idegesek, sőt agresszívek lettünk, ha egy lány elkésett, és a tanárok bírálatai is elkedvetlenítettek. Egyre többet követeltek tőlünk, igazán maximalisták voltak. Amikor azonban kiállhattam

a karmesteri pálcával a kezemben a zenekar elé, még akkor is egy másik világba kerültem, ha már tizedszerre kellett eljátszanunk ugyanazt a dalt. Most, négy évvel később, az akkori képeket nézegetve elcsodálkozom a széles mosolyomon. Valósággal ragyogtam. Hiszen a tanárok engem is kineveztek Neginnel együtt karmesterré, és nekem kellett az első néhány számot vezényelnem az első koncerten! Nagy megtiszteltetés volt ez!

E különleges zenekar minden tagjának sok ellenségeséget, olykor még halálos fenyegetést is el kellett viselnie. Amikor például Negin zenélni kezdett, a szüleinek el kellett költözniük az északkeleti Kunar tartomány zöld hegyei közül Kabulba. A nagyanyja kitagadta Negin apját, a nagybátyja pedig megfenyegette a lányt, hogy megöli, mert szégyent hozott a családra a zongorázásával.

– Ha meglátom Negin az utcán, a tulajdon kezemmel vágom el a torkát – jelentette ki a fivérének.

Mindenkinek megvolt a maga története, egyik szomorúbb, mint a másik. Mindnyájunk közül én voltam az egyik legszegényebb, de engem legalább az anyám próbált megvédeni a többi családtag dühétől, amikor zenélni kezdtem. Botrányt nem okozhattam, így aztán amikor 2014-ben beiratkoztam a zeneiskolába és elkezdtem brácsát tanulni, ezt csak anyámnak és a húgának, Maha nénémnek árultam el. A nagybácsik, vagyis apám fivérei, akikkel együtt kellett laknunk, nem tudhattak róla, különben elkergettek volna bennünket. Épp ezért sohasem vihettem haza a brácsámat, hanem egy biztonságos helyen elzártam az iskolában. Ez a mi titkunk volt. Anyám fedezett, én pedig hálából odaadtam neki azt a havi 50 dollárt, amit a zeneiskolától kap-

tam rászoruló diákként. Ez a segély volt doktor Szarmaszt leghatékonyabb eszköze a vonakodó szülők meggyőzésére. Amint azonban egyre közeledett a turné ideje, anyám már hallani sem akart róla, és megmakacsolta magát, hogy ő bizony nem enged el engem Európába. Ahányszor csak szóba hoztam a dolgot, a beszélgetés veszekedésbe torkollott. Mégis minden este ezzel próbáltam hatni rá: – De hát tudod, hogy Michelle Obama is ott lesz, nem?

Anyám jobban tudta, ki Amerika első hölgye, mint Afganisztánban bárki, hiszen nem szüntem meg nyüszölni (és olykor kis híján örületbe kergetni) Michelle beszédeivel és nyilatkozataival. Mégis megmakacsolta magát, és nem volt hajlandó megindokolni, miért ellenzi az utamat. Még ma sem tudom pontosan az okát, de gondolom, nem az aggasztotta, hogy külföldre megyek (hiszen arra már volt példa korábban), hanem inkább attól félt, hogy a nagy nyilvánosság elé lépek zenészként, amit pedig addig olyannyira titkolt mindenki elől.

A konzervatív, régimódi afgánok szemében a zene haram, vagyis az iszlám számára tiltott dolog. 2018-ban az iskolánk egyik tanára nem kapott kölcsönt az Afgán Nemzeti Banktól, és pedig „vallási megfontolásokból”. Anyámnak is állandó veszélyforrást jelentett az én muzsikálásom. Mindig attól tartott, hogy egyszer még baj lesz belőle. Hiába, neki nehéz élete volt, és állandóan félt attól, hogy milyen váratlan fordulatot hozhat még a sors, ezért úgy gondolta, jobb a békeség.

Az elutazásunk napját január 17-ére tűzték ki. Egy hónapom maradt addig. Fáradhatatlanul gyakoroltam a zenekarral, bár nem vehettem biztosra, hogy elhagyhatom

majd Kabult. Egy este aztán megpróbáltam kenyértörésre vinni a dolgot. Begyújtottuk otthon a hagyományos afgán vaskályhánkat, a buharit, hiszen a tél mindig igen kemény volt a csaknem ezernyelcszáz méterrel a tengerszint felett fekvő Kabulban. Amint a tűz pattogott a kályhában, tettem rá egy darab tekét, azaz hagyományos, enyhén olajos és édes hazara kenyeret. Illata lassan betöltötte a kellemesen meleg szobát. Ebben az otthonos hangulatban Mama megkérdezte tőlem:

– Minden rendben van, Zarifa?

– Minden rendben, Mama. Hát te? Gondolkoztál Davosról?

– Ezt hagyjuk! Ha én egyszer nemet mondok, az nemet jelent!

– De Mama! Mondtam, hogy ott lesz maga Michelle is! Találkoznom kell vele, hiszen anyni mindent szeretnék kérdezni tőle! Ilyen alkalom csak egyszer adódik az életben!

– Biztos vagy benne, hogy ott lesz?

– Száz százalékig!

Elkezdtem magyarázni neki, hogy miféle esemény is ez a Világgazdasági Fórum, és hogy Michelle Obamának miért kell ott lennie számos államfővel együtt, hogy felszólalhasson a lányok nevelésének érdekében, ahogyan korábban is tette. Elképzelhetetlen, hogy ne legyen ott! (Arról nem is beszélve, hogy én sem hagyhattam cserben a zenekart.)

Anyámat végül megingatta az eltökéltségem, és azt mondta: – Ezt még meg kell beszélnem doktor Szarmasztal, a tanáraiddal, meg mindenkivel, aki veled utazik.

– Szívesen látunk téged az iskolában, Mama. Ha úgy tetszik, már holnap bemehetünk.

Így aztán anyám háromszor is eljött velem az iskolába azon a télen, és találkozott doktor Ahmed Szarmasztal. Mamának szüksége volt a megerősítésre, de azért is örült ezeknek a találkozásoknak, mert életében először tisztelettel, sőt egyenrangúként bánt vele egy művelt, tekintélyes férfi. Utoljára újévkor (ami Afganisztánban nem ünnep) mentünk vissza anyámmal az iskolába. Mama hímezett sálalal takarta el szép arcát, és fekete kabátkát vett fel hosszú ruhájára. Meg volt illetődvé.

Ezúttal beült a próbánkra is. Amikor játszani kezdtünk, láttam, hogy elképedve és meghatottan ül a terem végében, és sugárzik belőle a büszkeség, hiszen ma betehette a lábát egy iskolába, ahol a lánya zenekart vezényel.

Végül egész napra az iskolában maradt, mintha csak diáklány lenne egy osztálykiránduláson. Nagyon fellelkesült, és végre beleegyezését adta az utazásomhoz. Doktor Szarmaszt tudta, hogyan győzheti meg. Ettől a pillanattól kezdve egészen a reptérre érkezésig nem is a földön jártam, hanem valósággal repültem. Naptárt is készítettem, amit éjszakára a párnám alá tettem, hogy számontartsam, hány nap múlva indulok. Minden reggel kihúztam egy hátralévő napot. Már csak tizenöt maradt.

Szerencsére az anyai nagyanyám és a Pakisztánban élő nagynénéim éppen akkoriban vendégeskedtek nálunk, és elvégezték azt a házimunkát, amit egyébként én szoktam. Így minden könnyebben ment, és teljesen a zenének szentelhettem magam. Maha nagynéném, aki képzőművész és mindig elegáns, igen jól tudta, mi is az a Davos, így aztán talán még nálam is izgatottabb volt. Ollóval levágta a hajamat, féloldalas frufrut nyírt, adott nekem rúzszt és szemfes-

téket, és meg is mutatta, hogyan kell ezeket használni, ha majd meginterjúvolnak. Kihúzta ceruzával a szemöldököt is, és segített összecsomagolni.

– Zarifa, ha majd riporterekkel beszélsz, mindig csak jókat mondj! Így aztán szívesen fogadnak majd, ha hazatérsz. Mindenki büszke lesz rád.

– Remélem is, hogy büszke lesz a család, meg mindenki más is.

– Csak add önmagadat, és akkor idővel azok is meg fognak érteni, akik ma még nem értenek, akár holnap, akár tíz év múlva.

Egészen közel éreztem magam Mahához, aki a legfiatalabb nagynéném volt a maga huszonöt évével, és a jelenléte segített megérteni Mamának és a többi nővérenek, hogy miről is van szó. A végén már mindnyájan drukkoltak nekem.

Úgy volt, hogy az indulás napján reggel kilenckor gyülekezünk az iskolában, magunkhoz vesszük a hangszereinket, majd kibuszozunk a repülőtérre. Én persze már hajnali ötökör ébren voltam. A kedvenc fekete ruhámat vettem fel, szalaggal a derekán, fekete nadrágot és rózsaszín tornacipőt. Úgy döntöttem, hogy leengedem a hajamat. Főztem magamnak egy csésze teát, aztán csak tébláboltam, hússzor is ellenőrizve a holmimat, emiatt aztán késve indultunk el. Taxit kellett hívni, ahová két nagynéném, Maha és Camila is beszállt. Mama nem jöhetett velünk, mert ügyelnie kellett a gyerekekre, így aztán homlokon csókolt, és így búcsúzott tőlem:

– Eredj, és ha majd visszajössz, szeretnék ugyanolyan büszkének látni, mint amilyen ma vagy. De vigyázz, el ne aludj a reptéren, nehogy itthon hagyjanak!

Ezt furcsállottam. Komolyan gondolta volna, hogy képesek lennének itthagyni engem, a zenekar a karmesterét? Micsoda ötlet!

– Aztán ne felejts el időben imádkozni! És ami ennél is fontosabb, mindig viseld rendesen a fejkendődöt! Nem szeretnék olyan videót látni rólad, ahol nincs rajtad!

Mama a nagybátyáimnak meg a többi családtagnak azzal magyarázta az elutazásomat, hogy tolmácsként kísérem el a zenekart, mivel én beszélek angolul. – Nem, zenélni természetesen nem fog!

Kegyis kis hazugság volt, és tulajdonképpen még némi igazság is volt benne. Ebbe nem köthettek bele, és megmaradt a családi béke.

Természetesen nem értem oda időben az iskolába. Dugóba kerültünk, ráadásul óriási füstköd volt a sok kipufogógáz miatt. Kértem a sofőrt, hogy hajtson gyorsabban, mire ő így válaszolt:

– Imádkozz Istenhez, húgom, és majd ő megsegít!

Mire az iskolához értünk, már mindenki fenn ült a buszon. Nyomban beszaladtam a brácsámért. Búcsú pusztit adtam a nagynénimnek, és Maha átadott nekem az útra egy kis MP3-as lejátszót Adele számaival – akkoriban ő volt a kedvenc énekesnőm. Útban a reptérre felraktam a fejhallgatómat, elméláztam, a Someone Like You-t hallgattam, és arra gondoltam: „Minden oké, Zarifa, végre úton vagy!”

Mind ott voltunk, a Zohra mind a harminc muzsikusa. Doktor Szarmaszt kiharcolta, hogy senki se hiányozzék. Meggyőzte mindannyiunk szüleit, illetve az árvák gyámjait, hogy engedjék el a gyereket az útra. Ma azt mondja, hogy a szülőkkel nem volt gondja, csak a távolabbi hozzá-

tartozókkal. Sohasem fogjuk megtudni, hogy őket hogyan győzte meg, mert ma már úgy tesz, mintha minden úgy ment volna, mint a karikacsapás.

A reptéren az emberek megbámultak bennünket, amikor szálltunk a buszról, mert elég feltűnőek voltak az iskolától kapott lila kiskabátjaink, no meg a hangszereink is. Én a hátamon cipeltem a brácsámat. Először léptem ki vele a nyilvánosság elé. Büszkén feszítettem, mert nagy pillanat volt.